

Ketrin Deb
NEPRIMETNI

Prevela
Milica Cvetković

■ Laguna ■

Naslov originala

Katherine Webb

THE UNSEEN

Copyright © Katherine Webb 2011

Translation copyright © 2013 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Naše rođenje samo je san i zaborav;
duša što s nama se diže, naša zvezda,
drugde negde ima svoj dom
i dolazi izdaleka.*

Vilijam Vordsvort,
Oda o nagoveštajima besmrtnosti

*...ako smo zaista dokazali da na površini ove planete
postoji populacija koja bi mogla biti brojna kao ljudski
rod, koja vodi vlastiti čudni život po vlastitim čudnim
običajima i koja je od nas odvojena samo razlikom u
vibracijama...*

Artur Konan Dojl,
The Coming of the Fairies (Dolazak vila)

*U svakoj biljci i životinji, uz fizički oblik, uočavamo
duhovni oblik ispunjen životom...*

Rudolf Štajner,
*Teosofija**

* Prevod Mileta Galovića i Milice Vizac u: Rudolf Štajner, *Teosofija*, Antroposofski kulturni centar, Beograd, 1998. (Prim. prev.)

Prvo poglavlje

14. maja 1911.

Najdraža Amelija,

Ovde je veličanstveno prolećno jutro dana koji donosi nešto uzbuđenja. Danas stiže nova služavka – Ket Morli. Priznajem da sam pomalo nervozna jer njoj prethodi sasvim rđav glas, ali ubeđena sam da ne može biti mnogo loša. Albert uopšte nije bio ubeđen da je treba zaposliti, a uspela sam da ga uverim sa sledeće dve tvrdnje: da bismo, prihvatajući je kad već niko drugi neće, učinili hvale vredno hrišćansko milosrđe, a i da zbog glasa koji je bije nećemo biti u obavezi da je plaćamo mnogo, pa će stoga ona predstavljati zdravo ulaganje za domaćinstvo. Udvostručićemo broj posluge bez znatnog povećanja troškova! Dobila sam pismo od domaćice iz Ulice Broton – gospođe Hedingli – u kom mi je iznela spisak dužnosti koje su devojci poznate, kao i upozorenje da joj „svih nas radi“ ne dozvolim išta da čita. Nisam sigurna šta je time htela da kaže, ali smatram da je mudro obraćati pažnju na savete dobijene od onih koji nešto znaju. Ona – gospođa Hedingli – prenosi i određena govorkanja o devojci. Ne shvatam

što je rešila to da pomene i jedino pretpostavljam da je u pitanju ljubav prema ogovaranju – da je Ketin otac nepoznat i da se, imajući u vidu njenu tamnu kožu i kosu, šuška da je on možda crnac. Izgleda da ju je ostala posluga u Ulici Broton, kad se pronela ta priča, prozvala Crna Mačka.* Ja sam pak uverena da se devojčina majka, koliko god bila niskog položaja, ne bi privolela na takvo poniženje, osim ako nije žrtva najružasnijeg zločina. Nije pošteno da joj kćerka nosi tako zlosrećno ime. Rešila sam da ne dozvolim da je iko više tako zove.

I pored nervoze priznajem da jedva čekam da dođe. Ne samo zato što su se pod krevetima skupile guke prašine velike kao jabuke! Već mesecima gospođa Bel, bog je čuvao, ne može da se sagne dovoljno da ih primeti. Cela kuća vapi za sređivanjem. No veliko zadovoljstvo će mi pružiti mogućnost da podignem jedno božje stvorenje koje je zastranilo i koje se opasno primaklo propasti. Ovde će steći bogougodan dom, praštanje i mogućnost da se preda Gospodu marljivim radom i čistim životom. U tome nameravam da joj pružim punu podršku i da je prihvatim pod svoje okrilje – ona će postati moj zadatak – zamisli samo! Prilika da uistinu popravim jedno biće i da ga vratim na pravi put. Sigurna sam da će devojka shvatiti koliko ima sreće – što dobija mogućnost da se iskupi. Stiže nam ukaljano, a uskoro će zablistati.

Osim toga, taj posao je svakako i priprema za majčinstvo. Jer šta je drugo zadatak majke do da podigne decu u bogougodne, vredne i vrle ljude? Gledam kako ti

* Engl.: *Black Cat*. Ket je i skraćeno od Ketrin. (Prim. prev.)

dobro radiš s mojim sestričinom i sestrićem, milim Eli i Džonom, pa se divim kako ih s blagošću usmeravaš. Ne brini mnogo zbog Džona i njegovog katapulte. Ubedena sam da će uskoro prerasti to nasilničko raspoloženje: priroda dečaka – prema božanskoj promisli – ratobornija je od prirode devojčice, pa se može očekivati da oseća potrebe koje ti i ja ne razumemo. Koliko samo čeznem da i ja dobijem dušice koje ću podizati.

Amelija – izvini molim te što ponovo to tražim, ali bojim se da sam i nakon tvog poslednjeg pisma još u mraku na temu koja me zanima. Mila, moraš li biti tako neodređena? Znam da se o takvim pitanjima ne priča lako, da ih je, ako je moguće, najbolje sasvim izostavljati, ali potreba mi je velika i, ako ne mogu da se obratim sestri za pomoć i uputstvo, kome onda mogu? Albert je primeran muž, uvek blag i pun ljubavi prema meni – svake večeri pre nego što legnemo on me poljubi u kosu i pohvali me kao dobru ženu i ljupko stvorenje, ali zatim zaspi, a ja ležim i pitam se šta radim pogrešno ili šta ne radim ili se uistinu i ne trudim da uradim. Samo kad bi mi rekla vrlo određeno kako da se vladam i kako naša tela mogu da se „združe“ kao što ti kažeš. Albert je tako divan muž, jedino što mogu zaključiti jeste da ja ne izvršavam dužnosti žene i da je to razlog što – ovaj, što još ne očekujem radostan događaj. Molim te, draga Amelija, budi određenija.

Toliko o tome. Bolje sad da prekinem. Sunce je visoko odskočilo i ptice pevaju iz sveg glasa, a ja ću poslati ovo na putu do sirote gospođe Daf, koja nema muku kao što je moja i koja je pala u postelju zbog strašne infekcije posle rođenja šestog deteta – još jednog dečaka. Zatim

bi, posle ručka, onim vozom u tri i petnaest, trebalo da se pojavi Ket Morli. Ket – baš kratko ime. Pitam se da li će joj smetati da je zovem Kiti? Piši mi brzo, najdraža i najbolja sestro.

Voli te tvoja Hester.

2011.

Kad ga je Lija prvi put ugledala, čovek koji će joj promeniti život ležao je licem nadole na čeličnom stolu, sasvim nesvestan njenog postojanja. Na njemu su ostali čudni delići odeće, boje blata, blistavi od vlage – donje parče nogavice i rameni deo bluze. Njoj je bilo hladno zbog njega i pomalo se osećala neprijatno pred njegovom golotinjom. Glava mu je bila okrenuta od nje, lice pritisnuto uz sto, tako da je videla samo tamnu kosu i savršeno, voštano uho. Najezila se. Osećala se kao voajer. Kao da on samo spava, da u svakom trenu može da se pomeri, okrene glavu i pogleda je, probuđen njenim koracima i disanjem što dopire do tog savršenog uha.

„Nadam se da nećeš povraćati“, iz zanesenosti ju je trgao Rajanov glas. Progutala je pljuvačku i zatresla glavom. Rajan se vragolasto nasmešio.

„Ko je on? Ko je bio?“, pitala je nakašljavši se, pa prekrstila ruke da pokaže kako je opuštena.

„Da to znamo, ne bih tebe zvao čak u Belgiju.“ Slegnuo je nehajno ramenima. Bio je u belom mantilu, kao lekar, ali prljavom i umrljanom, nezakopčanom, pa su mu se ispod njega videle iscepane farmerke i izlizan kožni kaiš.

„Prvi put vidiš mrtvaca?“, upitao je Piter galski mirno. Piter, šef arheološkog odseka.

„Da.“ Klimnula je glavom.

„To je uvek neobičan doživljaj. Kod ovako starog mrtvaca barem nema smrada. To jest, nema onog najgoreg“, kazao je. Lija je shvatila da sve vreme diše na usta, plitkim udasima u iščekivanju nečeg gadnog. Oprezno je udahнула na nos. Osetila je vlažan, skoro opor miris, nalik vlažnom januar-skom lišću ili mulju rečnog ušća.

Prekopala je po tašni i izvadila notes i olovku.

„Gde reče da je pronađen?“, pitala je.

„U zadnjem dvorištu kuće blizu Zonebekea, severoistočno od Ipra. Izvesna gospođa Biše je kopala grob za psa...“, Rajan je zastao, pretvarao se da čita iz beležaka, „psa *Andrea*, ako sam dobro zapisao.“ Osmehnuo se onim izvijenim osmehom razvučenim na jednu stranu, od čega je Lija duboko u sebi osetila da je nešto steže. Samo ga je pogledala dignute obrve, ništa više. Pod jakim svetlom koža mu je bila siva, a imao je i podočnjake. A ipak je i dalje lep, bespomoćno je pomislila. I dalje je lep. „Zamisli da kopaš grob pa naletiš na drugi grob. Ašovom mu je skoro odsekla desnu ruku – vidiš ovde.“ Pokazao je oprezno na mišicu mrtvaca. Tu je koža bež boje razdvojena, virilo je mrko meso, vlaknasto kao zemlja, kao stajsko đubrivo. Lija je opet progutala knedlu, zavrtilo joj se u glavi.

„Zar ga neće identifikovati Komisija za grobove iz rata? Zašto ste mene zvali?“

„Svake godine se pojavi mnogo mrtvih vojnika – petnaest, dvadeset, dvadeset pet. Dajemo sve od sebe, ali ako

* *Commonwealth War Graves Commission* – međudržavna komisija za sahranjivanje boraca iz dva svetska rata na vojnim grobljima i za održavanje njihovih grobova. (Prim. prev.)

nema pukovnih oznaka, pločica, presudnih delova opreme za koje bismo se uhvatili, jednostavno nemamo odakle da krenemo“, objasnio je Piter.

„Prirediće mu lepu sahranu, postaviti lep beli krst odgore, ali neće znati koje ime da stave na njega“, dodao je Rajan.

„Lepa sahrana?“, ponovila je Lija. „Rajane, tako si površan.“

„Znam. Je l' da sam nemoguć?“ Opet se veselo osmehnuo, uvek spreman da obezvredi nešto ozbiljno.

„Dakle... ako nema ničeg od čega bi se krenulo, kako si mislio da ja mogu pomoći?“ Ovo pitanje je Lija uputila Piteru.

„Pa...“, počeo je Piter, ali ga je Rajan presekao.

„Zar ne želiš da se sretnješ s njim licem u lice? Izuzetno je dobro očuvan – taj deo dvorišta je izgleda uvek podlokan – u dnu teče potok. Po svim pričama vrlo je lepo. Dođi. Ne plašiš se valjda običnog arheološkog nalaza?“

„Rajane, zašto si uvek tako...“ Lija je odustala, nije dovršila rečenicu. Zadenula je kosu iza ušiju, prekrstila ruke na grudima da se zaštiti i obišla oko stola.

Lice mrtvacu je bilo malo zgužvano, kao da je samo prilegao da dremne, pa ga čvrsto prislonio uz jastuk od ispucale zemlje. Napravila mu se bora na obrazu, od očne duplje do usta. Gornja usna mu je i dalje izvijena u dugačak, otmen luk, nad njom trag tek niklih brkova. Donja usna i vilica su se pretvorile u zbrčkanu masu, koju Lija nije mogla čestito ni da pogleda. I nos mu je slomljen, zaravnjen, mek i pihtijast. Učinilo joj se da bi mogla da pruži ruku, skupi prste i pokupi ga celog. No čelo i oči su mu bili savršeni. Uvojak mokre kose pao mu je neuredno napred; po čelu nije imao bore, možda zbog mladosti, a možda i zato što mu je koža otekla, natopljena vodom. Mora da je bio lep. Skoro da je to videla – trudila se da zamagli pogled, da zamuti grozne rane, čudnu boju kože, neljudski miris. Oko zatvorenih očiju bile

su tanušne crne trepavice – svaka zasebno, određena, uredno iscrtana, kao što treba da budu. Kao što su bile onog dana kad je stradao, gotovo pre sto godina. Kapci su mu blago sijali srebrnastim sjajem, kao kad meso stoji predugo. Jesu li sasvim zatvoreni? Lija se nagla prema njemu, donekle namrštila. Sad joj se činilo da su oči malo otvorene. Samo malo. Kao što su nekim ljudima dok spavaju, kad sanjaju. Još više se nagla i čula vlastito srce kako kucanjem nadjačava zujanje sijalica nad njima. Čini li joj se to da mu se oči miču pod kopcima? Hoće li na njima i dalje biti ono što je poslednje video, optužujući istetovirano na dužicama? Zadržala je dah.

„Bu!“, viknuo joj je Rajan u uho. Lija je skočila i glasno graknula.

„Budalčino“, odbrusila mu je pa izjurila na teška pokretna vrata, besna što se lako potresa.

Žustro se popela uz dva niza stepenica i uputila prema mirisu pomfrita i kafe, u trpezariju koledža. Dok je sipala kafu u kartonsku čašu, primetila je da joj šake drhte. Spustila se na plastičnu stolicu uz prozor i zagledala napolje. Beživotan sivo-mrk pejzaž, baš kao što je Engleska izgledala kad je odande pošla. Uredan niz drečavog šafrana oko staze samo je naglašavao sivilo svega ostalog. Njen odraz u staklu bio je bled – bleđa koža, blede usne, bledoplava kosa. *Onaj mrtvac u podrumu ima više boje*, pomislila je žalosno. Belgija. Naprasno je poželeva da bude negde drugde, bilo gde, samo ne ovde. Negde gde jarko sunce iscrtava rub pejzaža i gde toplota greje kosti. Zašto li je uopšte pristala da dođe? Znala je zašto. Zato što ju je Rajan zamolio. Kao da joj je izašao iz misli, seo je preko puta nje, pa se namrštio.

„Čuj, žao mi je“, rekao je pokajnički. „Znaš, ni meni nije baš svejedno što si ovde. Zbog tebe se unervozim.“

„Zašto sam ovde, Rajane?“ , pitala je.

„Mislim da bi iz ovoga mogla da izvučeš sjajnu priču – stvarno. Nestali vojnik, nepoznat i neoplakan svih ovih godina...“

„Ne znaš je li oplakan.“

„Tačno. Onda neotkriven. Znam da misliš da sam neozbiljan, ali nisam. Mora da je vraški žalosno ovako umreti, pa zar nije onda momak zaslužio nekakvo priznanje?“

Lija ga je sumnjičavo odmerila, ali joj se učinio iskren. Kosa mu je porasla otkad ga je poslednji put videla. Visila mu je slobodno u plavičastim uvojcima oko lica i slagala se s trodnevnom ili četvorodnevnom bradom. Oči su mu bile boje tamnog meda. Trudila se da se ne zagleda u njih.

„Zašto baš ja?“, pitala je.

„Zašto da ne?“, uzvratio je. „Ne poznajem baš mnogo honorarnih novinara.“ Kratko se zagledao u šake, pa počeo da čačka iskrzan nokat na palcu, gde mu se koža već upalila. Liji su se trzali prsti iz dugotrajne navike da ga sprečava u tome.

„To je sve?“, navalila je.

Rajan se namrštió, kratko i ljutito uzdahnuo. „Ne, nije sve. Šta hoćeš da kažem, Lija? Da sam želeo da te vidim? Lepo – eto ti“, rekao je naprasito.

Lija se nasmešila kratko i hladno. „Nikad nisi umeo da izraziš ono što osećaš. Uvek je to ličilo na ceđenje suve drenovine.“

„Nisam imao mnogo prilike da se popravim pre nego što si otišla.“

„Imala sam opako jak razlog, i ti to znaš“, rekla je.

„Zašto si onda došla kad ti već toliko smetam i ne želiš da me vidiš?“

„Nisam rekla...“ Uzdahnula je. „Nisam sigurna zbog čega sam došla“, zaključila je. „Već deset meseci nisam imala zamisao za dobar članak. I ne znam otkad nisam napisala ništa vredno čitanja. Pomislila sam da zapravo imaš nešto

na čemu bih radila, ali taj vojnik koji se ne može identifikovati? Šta bi trebalo da istražujem – posao koji obavljaš za Komisiju? Šta biva s tim ljudima kad ih iskopate? Lepo je to, naravno, ali ispao bi to prilično nezanimljiv...“

„Zapravo, nije baš da *nema* ničeg“, rekao je Rajan i nagnuo se prema njoj, te joj opet uputio zadovoljan, dečaćki osmeh.

„Kako to misliš? Piter je rekao...“

„Hteo sam dole da ti kažem, ali si odjurila.“

„Pa reci mi sad.“

„Večeraš sa mnom pa ćeš videti“, rekao je.

„Zašto mi ne kažeš sada?“, oprezno je predložila.

„Za večerom bi bilo mnogo zabavnije.“

„Ne. Znaš šta, Rajane, mislim da ti i ja ne bi trebalo... da provodimo mnogo vremena zajedno. Ne tako.“

„Ma hajde, Lija. Šta je tu loše? Dugo se znamo...“

„Izgleda da se baš i nismo tako dobro znali“, kazala je i pogledala ga. Gnev joj je izoštrio pogled, zbog čega je primetila da se trgao.

„Samo... večeraš sa mnom“, ponovio je nežnije. Lija je popila poslednji gutljaj kafe i iskrivila lice zbog njenog bajatog, gorkog ukusa.

„Zdravo, Rajane. Volela bih da mogu reći kako mi je bilo drago što se opet vidimo.“ Ustala je.

„Lija, čekaj! Zar ne želiš da saznaš šta smo našli uz njega? Reci ću ti – onda odluči hoćeš li da ostaneš. Lija! Uz sebe je imao pisma – preživela su devedeset pet godina u zemlji! Možeš li da zamisliš? A to nisu makar kakva pisma“, vikao je za njom. Lija je stala. I eto je konačno: sićušna varnica, zračak znatiželje koji oseća pre nego što krene u poteru za nekom pričom. Polako se okrenula prema njemu.

1911.

Ket je sasvim opčinjena spoljnim svetom što u izmaglici hitro promiče, pa joj putovanje prolazi brzo – čak prebrzo. Glave oslonjene na staklo, zuri u kredasto nebo i zelena polja što pod njim kuljaju kao reka, i zamišlja kako trči brže od bilo koga na svetu, a možda i leti kao ptica. Zna da voz nastavlja skroz na zapad, zapadnije od bilo kog mesta u kom je bila. Bez nje će produžiti do Devona, pa Kornvola, sve do mora. Žudi ponovo da vidi more. Pomisao na njega stvara joj bolnu potrebu. Videla ga je samo jednom, kad je imala osam godina i kad joj je majka još bila živa, pa se celo domaćinstvo diglo i na ceo dan otišlo u Vitstabl. Dan je bio opušten, letnji, s prozračnim oblacima i uskovitlanim povetarcem, koji je uhvatio viseće žednjake pa ih naterao da krenu za njima i ispraznio ležaljke dole. Gospodin joj je kupio ostrigu u školjci i kornet sa sladoledom od jagode, a ona je po svečanoj haljini povratila povezane kapljice mesa ostrige u lepljivom ružičastom sosu. Svejedno, bio joj je to najсреćniji dan u životu. Sačuvala je školjku, godinama ju je držala u kartonskoj kutiji sa svakodnevnim blagom.

Dok voz usporava, misao o letenju čili i Ket oseća da se opet vraća u svoje telo, s nogama vezanim za tlo. Moćno je

iskušenje da ne izađe iz voza. Mogla bi da utone u vlažno sedište i nastavi dalje, sve dalje dok kroz prašnjavi prozor ne ugleda more. Međutim, voz uz škripu staje i ona stisne prste tako da joj nokti ujedu dlanove. Iz tog pokreta se ponadala da će izvući snagu, ali joj ne uspeva. Stanica u Tačamu je mala i prosta. Izlaze ona i mršav muškarac, sav namršten i brkat. Nastaje metež dok se s teretnog kamiona skida nekoliko ogromnih drvenih kovčega i prebacuje na kolica. Nad drvenom ogradom nadvija se šuma mlade koprive i letnjeg jorgovana i tiho romori. Ket duboko udiše. Radije bi bila bilo gde na svetu, ali oseća se i utrnulo, bez ikakvih osećanja, kao da su istresena iz nje u bolu i nasilju poslednjih meseci. Na kraju perona stoji izuzetno debela žena. Ket zastaje, traži nekog drugog, a onda polako ide k njoj.

Žena je šira nego duža. Obrazi joj pritiskaju oči, pa one izgledaju kao dva proreza. Podvaljak joj pritiska grudi, pa joj je linija od vilice do dojki sasvim ravna. U pojasu joj salo visi, ljulja se lagano pod tankim pamukom haljine i udara u butine. Ket oseća kako je oštre sive oči odmeravaju od glave do pete. Uzvrća pogled bez zazora.

„Jeste li vi Sofi Bel?“, pita ženu. *Sofi Bel*. Tako lepo, zvonko ime. Ket je zamišljala visoku, blagu ženu s očima boje različka i s riđim pegicama.

„Za tebe sam gospođa Bel. A ti mora da si Ket Morli, rekla bih“, odvrća žena odsečno.

„Jesam.“

„Neka mi je onda bog u pomoći, jer nećeš biti ni od kakve koristi“, kaže Sofi Bel. „Šest meseci tražim pomoć u kući i sad dobijam ovu prikazu, što izgleda kao da će da manjka do petka“, mrmlja okrenuvši se od Ket i pošavši iznenadujuće brzo. Nogama maše u širokom luku, stopalima udara ravno o tlo. Ket trepne jednom, pa stegne drške torbe i krene za njom.

Pred stanicom čekaju kola s konjem. Kola se mahnito nagnu u stranu kad se Sofi Bel popne do kočijaša. Ket ga pogleda premišljajući se da mu pruži torbu, ali čovek je jedva i okrznu pogledom pa ponovo usmeri pažnju na blistav i crn automobil koji je stao s druge strane ulice.

„Ne stoj tu kao neka budala! Penji se. Nemam ja ceo dan“, kaže joj ljutito gospođa Bel. Ket nespretno ubaci torbu na zadnje sedište pa se i sama pope. Jedva da je sela kad kočijaš cimnu uzdu, a konj cimnu am i uz trzaj ih povuče. I tako je, okrenuta unazad, s pogledom na put kojim je upravo stigla, Ket odvučena na novu dužnost, u nov život. Nešto u njoj odbija sve ovo, tako silno da joj se grlo stegne pa joj je teško da diše.

Selo Kold Eš Holt leži na oko tri kilometra od Tačama, a puteljak krivuda na jug i istok kroz mnoštvo jezeraca, tršćaka i plavnih livada, tako blistavih od prolećnog rastinja da izgledaju nestvarno. Mlado lišće sevne srebrno kad ga vetrić okrene, a vazduhom kao da se pronosi zelen miris, miris vlage i opojnog cveća. U prolazu uplašiše čaplju, koja uzlete iz visokih busenova, ali izgleda prespora, preteška da poleti. Sunce zablista u njenom masnom sivom perju, zasjakti se na vodi što joj kaplje s nogu. Ket iskolači oči. Ne zna ime ptice. Nikad tako veliku pticu i nije videla, jedva da je i viđala ptice, osim vrabaca i londonskih, svih istih golubova, što životare u gradskoj prašini. Seti se Gospodinovog kanarinca, njegove pozlaćene ljuljaške; seti se kako mu je on zviždao, pevušio i navodio ga da zapeva. Gledala ih je zastajući s pajalicom u ruci i divila se ptici što odbija da ga posluša. Gospođa Bel brblja s kočijašem sve vreme, tiho i jedva čujno komentariše, a s vremena na vreme sasvim kratko zastane i tad onaj nešto

promumla. Većina onoga što kaže izgubi se u zveckanju konjskih potkovic, ali Ket hvata poneku reč i deo rečenice. „Vratiće se i pre kraja leta, pazi šta ti kažem“... „još se usuđuje da kaže kako nije dobro urađeno“... „opet joj je sin otišao, a jedva da je nešto više od deteta“... „kratko vreme između osude i izvršenja kazne za one što pokazuju zločinačke nagone“. Ket kratko pogleda preko ramena i uhvati uske oči gospođe Bel na sebi.

Parohijska kuća je sagrađena od izbledele crvene opeke, na tri nivoa je i skoro četvrtasta. Simetrični redovi prozora s blistavobelim okvirima zure u svet, a u staklu im se oslikava bistro nebo. Bašte su pune ranog cveća, a boje se šire s urednih leja što vijugaju među kratko podšišanom travom. Glicinija i orlovi nokti dižu se napupeli uza zidove i prozorski rub, a do širokih glavnih vrata, obojenih u jarkoplavo i s blistavim mesinganim zvekirom, vodi staza oivičena visokim lalama. Kuća je na obodu seoceta, bašte joj se graniče s plavnim livadama. U daljini potok, sličan srebrnoj traci, preseca krivudavu putanju. Kočijaš pređe prilaz od šljunka, pa stade na drugom kraju kuće, gde stepenice obrasle u mahovinu vode do skromnijih vrata.

„Koristićeš ova vrata, ne druga“, odsečno kaže gospođa Bel dok ulaze.

„Svakako“, odgovara besno Ket. Zar ta žena misli da nikad ranije nije radila?

„Obrati pažnju sad kad te provedem okolo. Nemam vremena da ponavljam, a treba da spremim čaj. Gospodarica, gospođa Kaning, želi da te vidi čim se središ i presvučeš...“

„Presvučem?“

„Da, presvučeš! Da nisi nameravala da izađeš pred nju u toj neurednoj suknji i bluzi s prljavim manžetnom, s

izdrpanim uzicama na čizmama?“ Sive oči gospođe Bel zaista su oštre.

„Imam još jednu bluzu, svečanu, mogu nju da obučem, ali ovo mi je jedina suknja“, kaže Ket.

„Neću poverovati da su te puštali da ovako ideš u Londonu!“

„Imala sam uniformu... morala sam da je vratim kad sam pošla.“

Gospođa Bel naslanja šake tamo gde bi trebalo da joj budu kukovi. Ket je netremice posmatra, odbija da se pokaže zaplašenom. Zglavci starije žene su ispucali i crveni. Utonuli su u salo, urezani u njemu. Stopala joj se krive na unutra jer su joj se lukovi odavno predali pod težinom koju nose. Gležnjevi joj liče na testo od loja, s jamicama pod čarapama. Ket stiska šake pred sobom i oseća umirujuću čvrstinu kostiju.

„No“, konačno kaže gospođa Bel, „gospodarica će rešiti hoće li ti nabaviti odeću. Ako ne, moraćeš sama da se snađeš. Treba ti siva ili mrka haljina za dan i crna za večer; uz to i nešto da obučeš za crkvu. Sledeće nedelje je rasprodaja stare odeće u Tačamu. Možda ćeš tamo naći nešto što možeš da prepraviš.“

Ketina soba je u potkrovlju. Tu su tri sobe jedna do druge, sve okrenute severu, s vertikalnim isturenim prozorčićima i vratima prema svetlom hodniku okrenutom jugu. Kao da je arhitekta smatrao da hodnik zaslužuje više svetlosti od posluge. Ket spušta torbu uz krevet, pa razgleda svoj novi dom. Goli zidovi okrečeni u belo, mali gvozdeni krevet nad kojim visi mesingano raspeće; Biblija na slamnoj stolici; umivaonik; prosenjene zavese. Tu su i uski ormar i prekrivač od sastavljenih komadića tkanine, savijen na donjem delu

kreveta. Brzim korakom Ket prilazi krevetu, uzima raspeće sa zida i baca ga pod krevet, da ga ne gleda. Ono uz melodičan zveket udara u nokšir. Ket se čini da joj prsti kojim je dotakla raspeće bride. Uzrujano trlja šake o suknju, zatvara oči i bori se protiv sećanja na sličan predmet; na Isusa koji je ukočeno gleda s visokog zida i ne vidi njene muke. Zatim staje uz prozor i gleda stazu i polje s riđom stokom iza nje. Kakav širok prazan prostor. Misli na drugarice u Londonu, na Tes sa živim zelenim očima, uvek uzbuđenu zbog nečeg. Od te misli je sve tišti. Nema adresu na koju bi pisala, ne zna gde će Tes završiti. Tes možda nije imala sreće kao ona da nađe nov posao. *Ja imam sreće*, s gorčinom kaže Ket za sebe. U poslednje vreme su joj to mnogo puta ponovili.

Iza nje se vrata zalupiše od iznenadne promaje. Ket se ukoči i svaki mišić joj se zateže. Stoji pravo kao strela i trudi se da udiše najednom naizgled gust vazduh. *Nisu zaključana*, ubeđuje sebe. *Samo su se zatvorila. Nisu zaključana*. Polako se okreće prema vratima, stegnuta kao da će tamo ugledati nešto užasno. Oko nje se zidovi sobice skupljaju i prijanjaju uz nju kao mokro platno. Kolena joj klecaju, pa se odvlači do vrata kao starica, ubeđena da neće uspeti da izađe kad okrene kvaku. Metalna kvaka joj zveckta pod rukom dok je okreće, a kad otvori vrata nekoliko dragocenih palaca, zna da kvaka zveči od njenog drhtanja. Srce joj preskače kao vodopad, pa oslanja lice uz drvo vrata puno rupica i čeka da se smiri. *Nikad više*, misli. *Nikad. Nikad. Nikad.*

Hester se namešta za stolom od orahovine u prednjem salonu, pred otvorenom knjigom troškova domaćinstva. Tako obično sedi kad jednom nedeljno razgovara s gospođom

Bel o jelovniku, kućnim troškovima, pozivanju odžaćara, isporuci namirnica i ljudima što popravljaju bicikl. Zamišlja da ostavlja dobar utisak – ženstven ali i poslovan; zapovednički ali i pristupačan. Popodnevno sunce blista žuto na patosu od orahovine i osvetljava lenju igru trunčica prašine i kućnih muva. Hester ljutito mahnu šakom ka muvi koja joj se primakla. Njoj su njihova dlakava tela nepristojna i mrzi kako se osuše i otvrdnu pošto uginu, kako legnu na prozorske ispuste u času umiranja, prekrštaju dlakave noge kao da očekuju poslednji blagoslov. Izuzetno joj je laknulo što više neće morati da ih čisti. Gospođi Bel je bilo teško da istovremeno čisti i kuva – sam bog zna da ta žena ne može brzo da radi. Žali što je gospođa Bel tako strašno debela. I patos gundavo škripi i odaje da se ova primiče čim pređe s izdržljivijeg kamena u podrumu, a teško da je graciozan prizor. Žena zaista treba da bude meka, zaobljenog obrisa, nikako ne sva uglasta, ali negde treba povući granicu. Nema više svrhe da gospođa Bel pokušava da se obuzda korsetom. Nosila ga je pre mnogo godina, a on je samo istiskivao salo naviše i naniže iz sredine, tako da je jedva sedela i okretala vrat. Posmatranje njenog kretanja ju je užasavalo, ali mu je istovremeno bilo i teško odoleti.

Hester je i sad čuje – škripi i trupka iz kuhinje. Uspravi se na stolici i namesti izraz lica u blag, otmen osmeh. Na tren se zabrinu da neće biti na nivou prethodnog poslodavca Ket Morli iz metropole. Zatim se seti da je devojkica izopštena, pa se opusti, donekle postidena što se uzrujala a njena uloga je majčinska i treba da izvede na pravi put.

„Nova devojkica, gospođo“, najavljuje gospođa Bel pošto je kratko kucnula.

„Hvala vam, gospođo Bel. Uđi, Ket“, toplo kaže Hester, ali onda se učuti. Ket Morli ne izgleda starija od deteta.